

SOCIÁLNÍ SLUŽBY ŠEBETOV

ZÁMECKÝ PARK

SOUČASNÝ STAV, DLOUHODOBÁ KONCEPCE, NÁVRH ZÁSAHŮ

Šebetov, březen 2022

Vypracoval: Ing. František MLATEČEK

SCHÉMA PRÁCE

01. KRÁTCE Z HISTORIE PARKU	str. 04
02. PŘÍRODNÍ POMĚRY	
02.1 PŘEDZÁMČÍ	04
02.2 PŘÍRODNĚ KRAJINÁŘSKÝ PARK (PARKOVÁ ČÁST)	04
02.3 LESOPARK (LESNÍ ČÁST)	04
03. SOUČASNÁ SITUACE	
03.1 VŠEOBECNĚ	05
03.2 PARKOVÁ ČÁST	05
03.3 LESNÍ ČÁST	05
04. DLOUHODOBÁ KONCEPCE	08
05. ZÁSADY NEODKLADNÉHO CHARAKTERU	
05.1 HAVARIJNÍ TĚŽBA	09
05.2 MOŽNÁ DESTRUKCE CHATY „TYROLKA”	09
05.3 KŘÍDLATKA JAPONSKÁ	11
06. ZÁSADY S MOŽNOSTÍ KRÁTKODOBÉHO ODKLADU	
06.1 KALAMITNÍ A NAHODILÁ TĚŽBA	12
06.2 HABROVÁ DĚLÍČÍ STĚNA	12
06.3 ZERAVOVÁ DĚLÍČÍ STĚNA	13
06.4 PROBÍRKY V LESNÍ A PARKOVÉ ČÁSTI	13
06.5 DOSADBY V LESNÍ A PARKOVÉ ČÁSTI	13
07. ZÁSADY STÁLÉHO (TRVALÉHO) CHARAKTERU	
07.1 KONTROLA STAVU STROMŮ V PARKOVÉ ČÁSTI, ÚKLID PLOCHY	14
07.2 KONTROLA STAVU STROMŮ V LESNÍ ČÁSTI, ÚKLID PLOCHY	14
07.3 KOSENÍ TRAVNATÝCH PLOCH	15
07.4 ÚDRŽBA HLAVNÍCH (PROMENÁDNÍCH) CEST	15
07.5 KONTROLA PLOCHY KŘÍDLATKY JAPONSKÉ	15
07.6 LIKVIDACE LISTÍ S KLÍNĚNKOU JÍROVCOVOU	15
07.7 UDRŽOVÁNÍ ODSUPU KEŘŮ OD OHRADNÍ ZDI	15
08. ZÁSADY ESTETICKÉHO CHARAKTERU	
08.1 ÚDRŽBA SÍTĚ CESTIČEK V LESNÍ ČÁSTI	16
08.2 PÉČE O UMĚLÝ VODOPÁD	16
08.3 ÚPRAVA A UDRŽOVÁNÍ VÝHLEDU Z CHATY TYROLKA	17
08.4 ÚDRŽBA MOSTKŮ PŘES POTÚČEK A NA OSTRŮVEK	17
08.5 ÚDRŽBA KRMELCE A OKOLÍ	17
08.6 MUZEUM CIHEL ŠEBETOVSKÉ CIHELNY	17
09. FOTOGRAFIE V TEXTU	18
10. ZÁVĚR	19
PŘÍLOHY	
P 1 TĚŽBA HAVARIJNÍ	20
P 2 TĚŽBA KALAMITNÍ A NAHODILÁ	21

Obr. 2 : Sociální služby Šebetov – fyzickogeografická mapa areálu, přehled zajímavostí v parku

01. KRÁTCE Z HISTORIE PARKU

Původní renesanční zámecká zahrada vznikla podle záznamů ve 2. polovině 16. století.

Současný areál byl založen kolem roku 1830. Na rovinatý park se střelnicí v jihovýchodním cípu navázal svažité lesní porost obory s kruhovým pavilonem (rozhlednou) na výšině v průhledu, umělou jeskyní, umělým vodopádem a loveckou chatou (podle horského stylu stavby nazývané „Tyrolka”). Uprostřed byl upraven květinový parter a vybudovány skleníky, celek byl uzavřen sadem.

Park i lesopark byly koncem 19. století přetvořeny na komponovaný volný přírodně krajinářský park se dvěma rybníky a s vtroušenou výsadbou zajímavých exotických druhů dřevin, v přední a střední části parku byla provedena velmi citlivá krajinářská kompozice. Současná plocha parku ve správě Sociálních služeb je cca 16 ha.

V roce 1880 byl park přístupný ze zámku železným obloukovým mostem. V letech 1983 – 1986 byl za zámek vystavěn nový pavilon. Ten byl v roce 1993 spojen s budovou zámku krytou chodbou, která nahradila původní železný most.

V současné době se tedy jedná o parkovou úpravu okolí zámku z let 1830 a 1880 a dodnes jsou zde patrné vlivy těchto úprav. Zachována zůstala především velmi pěkná přírodně krajinářská kompozice parku, z romantických prvků zde najdeme jeskyni, umělý vodopád a dva pavilony.

Park obklopuje původní zámeckou budovu a člení se na předzámčí (vpředu před zámeckou budovou), přírodně krajinářský park se třemi rybníky a lesopark lesnického charakteru (lesní porosty s převahou buku a habru).

02. PŘÍRODNÍ POMĚRY

02.1 PŘEDZÁMČÍ

Optimální využití této části parku představují travnaté plochy s jedním eventuálně s více květinovými záhony a toto schéma by nemělo být podstatně měněno. V krajním případě lze připustit výsadbu nízkých převážně horizontálně rostoucích (plazivých) keřů, v žádném případě nelze akceptovat výsadbu keřů nebo stromů vertikálního charakteru, zakrývající průčelí zámku

02.2 PŘÍRODNĚ KRAJINÁŘSKÝ PARK (PARKOVÁ ČÁST)

Rovinatá plocha se třemi rybníky a vtroušenou výsadbou zajímavých druhů dřevin v citlivé krajinářské kompozici. V této části parku nutno provádět zásahy podle parkových a krajinářských zásad, nutno ponechat rozsáhlejší travnaté plochy s pouze pomístnými dosadbami. Podél potůčku je vhodná olše nebo vrby, na zbytku plochy jsou akceptovatelné jednotlivé dosadby okrasných druhů stromů nebo keřů, v místech trvalejšího zbahnění je možnost vytvoření mokřadu s mokřadními druhy rostlin.

02.3 LESOPARK (LESNÍ ČÁST)

Zaujímá svahy v severovýchodní části areálu. V rámci biogeografické diferenciacie krajiny a skupin typů geobiocénů leží lokalita na rozhraní 3. dubobukového a 4. bukového vegetačního stupně v trofických řadách AB (půda chudá až středně bohatá na živiny), B (půda středně bohatá na živiny) a BC (půda středně bohatá na živiny s vyšším obsahem dusíku), hydrické řady 3 (normální), ve spodní části 4 – 5 (zamokřené až mokré). Hlavními skupinami typů geobiocénů jsou typy 3 B 3 Querci – fageta typica (typické dubové bučiny) a 3 C 4 Tili – acereta (lipové javořiny), méně pak 4 AB 3 Abieti – querceta roboris – piceae (smrkové jedlové doubravy). V intencích tohoto zařazení je nutné se – především při probírkových zásazích a dosadbách – pohybovat. Z dosadeb přicházejí v úvahu především listnaté druhy dřevin, z jehličnanů (v menším zastoupení) lze akceptovat např. douglasku tisolistou nebo borovicí vejmutovku, okrasné druhy možno připustit pouze výjimečně na porostním okraji.

03. SOUČASNÁ SITUACE

03.1 VŠEOBECNĚ

Od roku 2003 do roku 2019 došlo v parku k mimořádně zvýšenému kácení dřevin.

V parkové části to bylo především vlivem stárnutí stromů. Při snižování jejich vitality i stability hrozí aktuální nebezpečí nekontrolovaného pádu celého stromu či jeho části (větvě) na pěší komunikaci, vozovku, ohradní zeď nebo hospodářská stavení a tím možného ohrožení zdraví a života osob nebo velké škody na majetku. Tyto stromy bylo proto nutno z bezpečnostních důvodů odstranit.

V lesní části je úbytek dřevin zapříčiněn zvýšeným schnutím stromů. U listnáčů je to vlivem houbových onemocnění (hniloba), u smrků působením hmyzích škůdců (různé druhy kůrovců, především lýkožrout smrkový – *Ips typographus*). Také tyto stromy bylo nutno z plochy v rámci nahodilé těžby průběžně odstraňovat.

Realizaci těžebních zásahů havarijního, kalamitního a nahodilého charakteru po dobu zhruba 15 roků se nejen parková, ale i lesní část na mnoha místech výrazně prosvětčila.

Vzhledem ke skutečnosti, že park je chráněný Národním památkovým ústavem, jsou dosadby i pěstební zásahy především v parkové části značně omezeny odborným stanoviskem jejich pracovníků. To samozřejmě neomlouvá skutečnost, že za období posledních dvaceti roků nebyl v parkové části realizován jediný pěstební zásah – dosadba nebo probírka mlazin, v lesní části pouze jedenkrát pokus o dosadbu tří plošek a jedenkrát probírka vybraných mlazin.

03.2 PARKOVÁ ČÁST

Odstranění podstatné části havarijních stromů a tím proředění porostu zasáhlo především část parkového charakteru. Parková část tak postupně změnila a ztratila svůj původní charakter a její stav je nutno hodnotit jako katastrofální.

Těžba havarijní a nahodilá byla v této části prováděna od roku 2005 se zvyšující se četností a zvyšujícím se počtem odstraňovaných jedinců v letech 2005, 2006, 2011, 2014, 2015, 2016, 2017 a 2018. Prozatím poslední radikální odstraňování havarijních stromů bylo v roce 2019 : ořez suchých a nebezpečných větví byl proveden u 4 kusů, kácení normální 2 ks, kácení rizikové 29 ks, zásah celkem 35 ks, vytěžená hmota 118,14 plm (= plnometrů).

Odstranění silných úrovňových stromů umožnilo rozvoj listnatého náletu, dnes ve většině případů již ve stadiu přehoustlých mlazin. Zatímco v části lesní je přirozené zmlazení vítanou složkou, v části parkové je nutno tyto mlaziny považovat za opodstatněné pouze podmíněně a na většině ploch jako nežádoucí. Co se týká probírek těchto mlazin, i v místech jejich možného ponechání jako základ následného porostu nebyl v této části realizován žádný pěstební zásah.

03.3 LESNÍ ČÁST

Také lesní část nebyla ušetřena havarijní, nahodilou a kalamitní těžbou. Havarijní těžba byla motivována především jako ochrana oplocení areálu, kalamitní nebo nahodilou těžbou byly odstraňovány většinou smrkové souše, méně pak souše listnatých druhů. V globále se však jednalo pouze o jedince, nikoliv o desítky stromů.

Poslední soupis nahodilé a kalamitní těžby v lesním porostu byl proveden v říjnu 2019, při terénních pochůzkách bylo k těžbě vyznačeno celkem 246 kusů. Jako kalamitní byly vyznačovány především smrky, napadené kůrovcem lýkožroutem smrkovým (*Ips typographus*). V rámci terénní pochůzky byly však často nacházeny i jiné druhy dřevin, výrazně proschlé nebo naprosto suché, které byly vyznačovány jako těžba nahodilá. Jedná se především o borovici lesní (*Pinus sylvestris*) a habr obecný (*Carpinus betulus*), částečně též duby (*Quercus sp.*). K těžbě byly vyznačovány stromy vysloveně suché nebo jinak poškozené. Stromy se zjištěnými větvemi s víceméně zeleným jehličím nebo listy k těžbě vyznačeny nebyly. Je sice pravděpodobné, že i tyto stromy budou dříve nebo později suché,

v době pochůzek – při množství vysloveně kalamitní a nahodilé těžby – však nebylo žádoucí kvótu těžby těmito napůl živými – nebo napůl suchými – stromy zvyšovat

I tak zůstal soupis pouze na papíře, vzhledem k masivnímu kácení těžby havarijní v části parkové v tomto roce nebyl k realizaci těžby nahodilé a kalamitní v prostoru lesoparku dostatek finančních prostředků, později již tato těžba z nejrůznějších důvodů provedena nebyla.

Realizací těžebních zásahů nahodilého charakteru (souše, vývraty) po dobu několika roků se lesní část parku na mnoha místech výrazně prosvětčila, což podnítilo masivní zmlazení. Na některých takto uvolněných místech s větším množstvím slunečního svitu se uchytil nálet především listnatých dřevin, dnes v některých místech již v odrostlém stadiu nárostu. Náletovým druhem jsou především cenné listnáče vhodné dřevinné skladby – v náletu je nejvíce zastoupen buk, v malém množství javor, z jehličnanů především smrk, ojediněle byl zaznamenán výskyt vzácných semenáčků jedle. Tuto situaci nutno hodnotit jednoznačně pozitivně – je možno s výhodou využít samoobnovné schopnosti dřevin ke zlepšení stavu parku bez nutnosti drahé výsadby, drahé ochrany sazenic a drahého pěstování.

Pro dosažení pestrosti druhové skladby byla v roce 2003 provedena na třech vybraných ploškách v listnaté části bez přirozeného zmlazení umělá výsadba sazenic.

Obr. 03 : Dosadba prosvětlené části, lok. 1
foto 22. 7. 2006

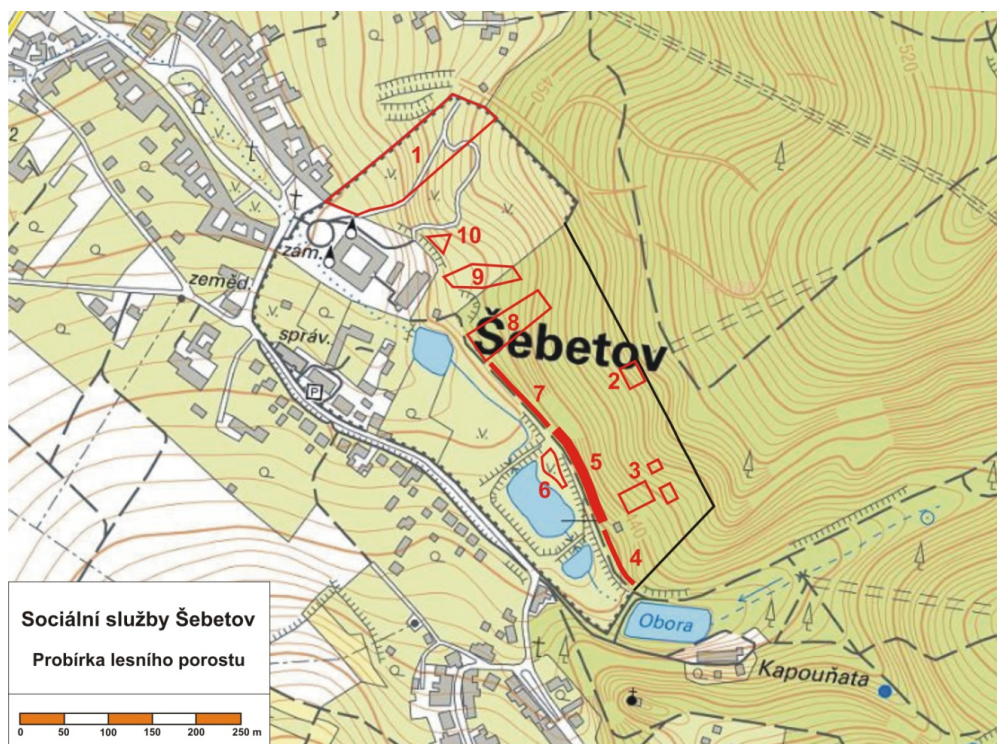
Obr. 04 : Dosadba prosvětlené části, lok.3
foto 20. 5. 2006

Obr. 05 : Dosadba prosvětlené části, lok. 2
foto 10. 7. 2006

Skladba sazenic byla BK 50 %, JV 25 %, LP 25 % s ochranou vysazené kultury umělohmotnými tubusy. Na dvou ploškách bylo dosaženo výborného výsledku s dnešním stavem kultury ve stadiu nárůstu, třetí ploška v centrální části plochy nebyla (pravděpodobně vlivem zástinu) již tak úspěšná.

Na části náletů výšky větší než 1 m (ve stadiu mlaziny) byla v roce 2016 provedena probírka. K realizaci bylo vybráno 10 plošek v lesní části. Zásah byl koncipován jako pozitivní výběr jedinců perspektivní druhové skladby, tedy protěžován buk, javor a lípa na úkor jasanu a bezu černého:
 P 1 = 0,95 ha, P 2 = 0,05 ha, P 3 = 0,15 ha, P 4 = 0,04 ha, P 5 = 0,11 ha, P 6 = 0,03 ha, P 7 = 0,05 ha, P 8 = 0,20 ha, P 9 = 0,25 ha, P 10 = 0,02 ha ... $S_a = 1,85$ ha

Obr. 06 : Rozmístění probírkových plošek v lesní části v roce 2016

Obr. 07 : Probírková ploška č. 2 – stav po zásahu
 foto 11. 10. 2016

04. DLOUHODOBÁ KONCEPCE

Z předchozích řádků jasně vyplývá nepříjemná skutečnost: v poslední době takměř dvou desetiletí se v areálu parku prováděla výhradně těžba – havarijní, kalamitní, nahodilá.

Těžební práce nebyly ale v žádném případě prováděny svévolně.

Těžba stromů havarijních byla vynucena špatným zdravotním stavem stromů s aktuálním nebezpečím ohrožení zdraví nebo života lidí a větší majetkovou újmou při pádu stromu nebo jeho části. Podobně těžba kalamitní a nahodilá pouze odstraňovala jedince suché nebo zlámané, především smrkové nebo listnaté souše.

Intenzivním kácením – i když vynuceným zdravotním stavem porostů nebo jinými příčinami – došlo však ve všech ohledech k nežádoucímu proředění porostů.

Odstranění podstatné části havarijních stromů a tím proředění porostů zasáhlo především část parkového charakteru. Parková část tak postupně změnila a ztratila svůj původní charakter a její stav je nutno hodnotit jako katastrofální.

Proředění parkových porostů zasáhlo však nejen část parkovou, ale i část lesoparkového charakteru. Výhodou lesní části v tomto případě je, že je schopna si částečně pomoci vlastními silami přirozeným náletem s menšími dosadbami, což nutno v této části hodnotit jako klad. Tento vysoce pozitivní fakt však bude v nejbližších letech vyžadovat realizaci celé řady odborně navržených a cílených pěstebních zásahů – na vhodných místech uvolňování náletu, v proředěných partiích bez náletu dosadbu vhodných druhů.

Co se týká pěstebních zásahů, byly realizovány pouze výjimečně, sporadicky. Probírková činnost se v lesnictví plánuje převážně dvakrát za decennium (desetiletí), provedení jednoho zásahu za dvacet roků je sice záslužné, ale bez skutečného trvale kladného výsledku.

S vědomím této vysoce nepříznivé skutečnosti je proto nutno připravit projekčně a finančně revitalizační práce obnovy lesní i parkové části s jejich následnou realizací.

V úvahu tedy přichází příprava komplexní obnovy celkové kompozice tohoto cenného parku, vyžadující promyšlený a odborný přístup ke komplexnímu řešení situace, protože tyto zásahy není možno realizovat bez odborné projekční přípravy.

Poslední práce, zabývající se parkovou částí areálu, byla „Šebetov – projekt regenerace porostů v zámeckém parku“, vypracovaná Ing. Yvonou Lacinovou v červenci roku 2002. Materiál je zpracován bez jakýchkoliv pochybností velmi seriózně a odborně, nepočítá však s rapidním zhoršením stavu dřevin této části a s tím spojeným masivním úbytkem dřevinné složky. Parková část se od doby zpracování podstatně změnila a tak tento materiál, i když částečně platný dodnes, v celkovém pojetí ztratil svoji použitelnost.

Práce, odborně řešící lesoparkovou část, do dnešních dnů zpracována nebyla.

Chceme-li úspěšně pečovat o tento park ve všech jeho částech, chceme-li hovořit o adekvátní péči, nutno zajistit startovací materiál, tedy odborné podklady pro naši práci:

- zpracování aktuální inventarizace a podrobného vyhodnocení těžebních zásahů v parkové části v letech 2003 – 2019 včetně návrhů na její rekonstrukci a revitalizaci

- vypracování podrobného popisu lesní části systémem lesních hospodářských osnov, tedy vyhodnocení současného stavu s návrhem nejen těžebních ale především pěstebních opatření – probírek mlazin a dosadeb těžbou vytvořených světlin.

S použitím těchto odborných podkladů spolu s realizací dalších opatření, popsanych níže, bude možno odstartovat skutečnou péči o tento v mnoha aspektech jedinečný a unikátní park.

05. ZÁSAHY NEODKLADNÉHO CHARAKTERU

05.1. HAVARIJNÍ TĚŽBA

Odumírání a postupná destrukce dřevin je proces trvalý, postupný a nezastavitelný. Někdy je pozvolný, jindy se projeví náhle. Půjdeme-li proto stejným porostem třeba za čtrnáct dnů, bude se zdravotní stav stromů a jejich vizuální posouzení jevit poněkud odlišně. Výčet havarijní těžby proto nekončí.

Jak bylo uvedeno výše, poslední radikální odstraňování havarijních stromů bylo provedeno v roce 2019 se zásahem na celkem 35 ks.

Při posledním průzkumu v minulých dnech byly však jako havarijní označeny a k těžbě určeny další stromy, především v parkové části.

Parková část : při průzkumu dne 10. března t.r. bylo v parkové části jako havarijních označeno 8 kusů, u 1 kusu bylo navrženo odstranění silné větve.

Lesní část : v lesní části byly při pochůzkách ve dnech 10. a 17 března t.r. označeny jako havarijní 2 stromy.

Seznam havarijní těžby viz příloha P 1 na str. 20.

05.2. MOŽNÁ DESTRUKCE CHATY „TYROLKA“

Chata „Tyrolka“ je specifická jedinečná zvláštnost šebetovského parkového areálu. Je vystavěna v horském stylu v poměrně příkrém svahu, který byl vyrovnán násypem, podepřeným opěrnou zdí. Sama chata je v dobrém stavu.

Na hraně násypu a tedy opěrné zdi byla vysázena řada – tehdy i dnes relativně exotických dřevin – douglasek tisolistých (*Pseudotsuga taxifolia*), jehličnatého druhu původem ze severní Ameriky.

V současné době (březen 2022) roste na hraně opěrné zdi a v těsné blízkosti chaty celkem 12 jedinců, výčetního obvodu (od severozápadu k jihovýchodu)

74, 75, 50, 278, 203 **chata** 169, 168, 168, 137, 210, 163 109 = 12 (DGL 259 již leží mimo zeď)

tedy relativně velkého průměru a tomu odpovídajících výšek, podle vizuálního pozorování naprosto zdravých a vitálních, tvořících impozantní kulisu a neopakovatelný doprovod chaty. Kořenový systém předmětných vzrostlých dřevin však způsobuje destrukci opěrné zdi, v důsledku toho hrozí i destrukce chaty Tyrolka.

Opěrná zeď vykazuje na třech místech silné vyhnutí (V1, V 2, V 3), na dvou místech dokonce rozsáhlou destrukci kamenného zdiva (D1, D2).

Stav opěrné zdi – tři vyhnutá a dvě destruovaná místa – je havarijní, s přímým dopadem na stabilitu chaty Tyrolka. Rozsah destrukcí i vyhnutí opěrné zdi se totiž postupem doby neustále zvětšuje a tak lze předpokládat, že při další destrukci zdi – např. po větším dešti – dojde i k destrukci celé chaty.

Jako ohrožení chaty nelze však také vyloučit i pád okolních stromů při větším větru. Možné ohrožení tak představuje např. javor – dvoják, rostoucí u východního rohu nad chatou.

Je samozřejmě diskutabilní, jakým podílem přispěla k současnému velmi nepříznivému stavu dlouholetá absence jakékoliv údržby této zdi a jakým podílem řada douglasek svým kořenovým systémem, především bočními kořeny. Douglašky jsou v půdě vždy pevně zakotvené – na hlubokých půdách vytvářejí dlouhý kulový kořen, na půdách mělkých nebo kamenitých je kořen kratší, spíše srdčitý, bohatě větvený. Silné boční kořeny sahají poměrně daleko, ale nepronikají do větších hloubek, rostou dosti mělce spíše horizontálním směrem. Je tedy na místě myšlenka, že hlavním důvodem vychýlení a destrukce opěrné zdi je tlak kořenového systému vzrostlých stromů, i když dlouholetou absencí údržby nelze zcela vyloučit.

Jedná se o velmi složitou situaci, kterou na této úrovni nelze uspokojivě vyřešit – vykácení předmětných douglasek je nepopsatelně razantní zásah, zásadně měnící dochované přírodní prostředí „horské“ chaty Tyrolka v památkově chráněném parku, na druhé straně postupující destrukce opěrné zdi s výhledem destrukce celé chaty alarmuje k přijmutí zásadního řešení.

Celkovou situaci ukazuje přiložená fotografie:

Obr. 08 : Chata Tyrolka s vyznačením destrukčních prvků
foto 25. 11. 2019

Náprava této situace je velmi složitá a v každém případě značně nákladná:

- zamezit tlaku bočních kořenových systémů stromů na opěrnou zeď
- bezodkladně provést celkovou generální opravu opěrné zdi.

Literatura doporučuje pro zamezení průniku kořenů do opěrných zdí nebo zdiva budov přiložit k zemní straně zdi kovovou nebo umělohmotnou desku, toto řešení je však vhodné spíše pro ovocné stromy.

Zvláště důkladně je nutné zvážit případné vykácení předmětných douglasek. Je pravda, že to jsou vzrostlé dřeviny, dotvářející charakter parku, je však evidentní, že destrukcí chaty by vznikla škoda daleko větší. Z hlediska rizikovosti se jedná o středně rizikové kácení: stromy rostou v lesním porostu v blízkosti chaty, prostor pro pád stromu je omezený.

Celkové řešení eventuálního vykácení douglasek i rekonstrukce opěrné zdi musí posoudit pracovníci Národního památkového úřadu ve spolupráci se soudními znalci z oboru dřevin a z oboru statiky objektů.

05.3. KŘÍDLATKA JAPONSKÁ

Při terénním průzkumu na podzim roku 2005 byla na dvou místech parku zjištěna invazní a nebezpečná bylina – neofyt křídlatka japonská (*Reynoutria japonica*, nově *Fallopia japonica*).

Křídlatka japonská je extrémně rychle se rozrůstající invazivní rostlina, původem ze severovýchodní Asie, z Japonska, Číny a Koreje. V polovině 19. století byla dovezena do Evropy jako dekorační keř do zahrad a parků. Odtud se ale začala nekontrolovatelně šířit do volné přírody, kde způsobuje nemalé problémy. Rychlost, s jakou se křídlatka dokáže rozrůstat, je téměř neuvěřitelná. Ačkoliv v našich středoevropských podmínkách plody křídlatky nedozrávají, úplně ji stačí množení vegetativní pomocí odlomených kousků oddenků. I velmi malé kousky (asi 2 cm) dokážou ve vlhčí zemi zapustit kořeny a vyrůst v nový keř. Během několika týdnů doroste křídlatka do výšky okolo dvou metrů. Roste neuvěřitelnou rychlostí, až 8 cm za den.

Pokud tedy křídlatku objevíte na své zahradě, okamžitě ji nemilosrdně zlikvidujte, jinak se jí už nezbavíte. Křídlatka na novém působišti rychle začne vytlačovat původní rostliny a má k tomu dokonalý nástroj. Její kořeny a listový odpad produkují látky, které mají alelopatický účinek. To znamená, že znemožňují růst ostatních rostlin. Křídlatka japonská tak patří mezi sto nejhorších invazivních rostlin světa. (Podle internetu).

Na jaře roku 2006 byl proto na těchto dvou plochách proveden chemický zásah, po cca 18 dnech od postřiku byl zvadlý porost křídlatky mechanicky odstraněn a odvezen k likvidaci mimo plochu parku.

Na trávníku u hlavní brány (plocha č. 1) byl zásah několikrát opakován a byl proto úspěšný

Na lokalitě u prostředního rybníka (původní plocha 90 m²) byl realizován pouze 1 zásah. Na této ploše tedy křídlatka roste nadále až do dnešních dnů. Bohatý porost je vysoký cca 1,5 m a rozrůstá se dále po svahu mezi promenádní cestou a rybníkem.

Obr. 09 : Porost křídlatky japonské (*Reynoutria japonica*), lokalita č. 2
foto 17. 3. 2022

Její přítomnost v parku je naprosto nežádoucí. Z toho důvodu je nutno provést odpovídající zásah – v zimním období pokosení, v jarním období postřik. Akci je nutné několikrát opakovat.

06. ZÁSAHY S MOŽNOSTÍ KRÁTKODOBÉHO ODKLADU

6.1 KALAMITNÍ A NAHODILÁ TĚŽBA

Kromě těžby havarijní byla v parkové i lesní části prováděna také těžba kalamitní a nahodilá. V rámci této těžby byly k odstranění navrhovány stromy suché, vyvrácené nebo jinak poškozené (např. zlomy kmene, polámaná koruna apod.).

Parková část:

- při průzkumu dne 10. března t.r. byly v parkové části v rámci kalamitní a nahodilé těžby označeny 4 stromy, jejich seznam viz příloha P 2 na str. 21 – parková část.

- silně prosychající stromy u potůčku bude výhledově nutno odstranit a provést opětné vysazení jako doprovod potůčku.

Lesní část:

- poslední soupis nahodilé a kalamitní těžby v lesním porostu byl proveden v říjnu 2019, při terénních pochůzkách bylo k těžbě vyznačeno celkem 246 kusů. Stromy byly pro lepší určení označeny lesnickým čtáčkem na kmeni. Soupis však zůstal pouze na papíře a navržená těžba provedena nebyla.

Poznámky k seznamu stromů, vyznačených v rámci kalamitní a nahodilé těžby v říjnu 2019 a závěry pochůzek ve dnech 12. a 17. března 2022 jsou uvedeny v příloze P 2 na str. 21 – lesní část.

6.2 HABROVÁ DĚLÍCÍ STĚNA

Dělící stěny, uzavírající parter zámeckých parků, tvořené řadou dřevin, bývaly častým prvkem při koncepci zámeckých zahrad a parků. Také v Šebetově byl tento prvek uplatněn a habrová stěna stojící na hrázi dolního rybníka, odděluje parter parku od vlastní parkové části.

V současné době sestává stěna celkem z 16 jedinců, všechny jsou dost špatného zdravotního stavu, z toho 10 stromů je vysloveně na hranici únosnosti. V blízké budoucnosti bude proto nutné její kompletní odstranění především s ohledem na bezpečnost osob, po hrázi chodících.

Vzhledem k nezastupitelnému významu stěny z hlediska pohledově – krajinářského navrhujeme a doporučujeme její opětné vysazení ve stejných místech.

Obr. 10 : Habrová stěna na hrázi dolního rybníka
foto 2. 8. 2016

6.3 ZERAVOVÁ DĚLÍČÍ STĚNA

Podobně jako habrová stěna na hrázi dolního rybníka, byla podél promenádní cesty v úseku mezi dolním a prostředním rybníkem, uplatněna další stěna. Tvořená je pruhem zeravů východních (*Thuja occidentalis*), doprovázená směsicí pravděpodobně náletových nežádoucích keřů v pruhu šířky cca 6 m severovýchodně od cesty.

V těchto místech ale zeravy působí velmi nepřírozně. Lze se tedy domnívat, že zde původně stály také habry, které byly – pravděpodobně v důsledku špatného zdravotního stavu – v blíže neznámém období vyměněny za současné zeravy. Jejich stav je – kromě toho, že působí velmi nepřírozně – velmi špatný: jsou netvárné a polosuché.

Výhledově by bylo velmi vhodné tyto jehličnany odstranit a provést rekonstrukci původní habrové aleje, jako doprovod promenádní cesty.

6.4 PROBÍRKY V LESNÍ A PARKOVÉ ČÁSTI

Jak již bylo řečeno výše, realizací různých druhů těžby – havarijní, kalamitní, nahodilé – došlo v obou částech parku k prosvětlení původního porostu s následkem přirozeného náletu dřevin.

V lesní části je toto zmlazení vítané, v části parkové je k tomuto jevu nutno přistupovat velmi opatrně. V každém případě je nutné mít na zřeteli cíl a výsledek akce, tedy uvolňování tvárných jedinců žádané druhové skladby s odstraňováním jedinců netvárných a nežádoucích druhů. V souhrnu se jedná o realizaci celé řady odborně navržených a cílených pěstebních zásahů – na vhodných místech uvolňování náletu, v prořezávaných partiích bez náletu dosadbu vhodných druhů.

Zajištění předchozích obecných zásad probírkové činnosti je v každém případě nutno odpovědně připravit projekčně a finančně. Pěstební probírkové zásahy, ač v obecné poloze vypadají velmi jednoduše, není možno realizovat bez odborné projekční přípravy.

Znovu se tímto vracíme k myšlence projekční přípravy generální obnovy celkové kompozice tohoto cenného parku, vyžadující promyšlený a odborný přístup ke komplexnímu řešení situace.

6.5 DOSADBY V LESNÍ A PARKOVÉ ČÁSTI

Co bylo řečeno v předchozí kapitole o probírkách, platí snad ještě více pro dosadby, které bez předchozího projektu obnovy celkové kompozice parku nelze ani v lesní, natož v parkové části vůbec realizovat. Výběr dřevinných druhů a jejich prostorové rozmístění především v parkové části nutno provádět vysoce promyšleně a odborně. V globále je nutné dodržet obecné biogeografické směrnice, formulované již v kap. 02.3 na str. 4.

Obr. 11 : Náletová mlazina v prořezané části lesního porostu.
foto 11. 10. 2016

07. ZÁSAHY STÁLÉHO (TRVALÉHO) CHARAKTERU

07.1 KONTROLA STAVU STROMŮ V PARKOVÉ ČÁSTI, ÚKLID PLOCHY

Prvním úkolem trvalého charakteru je kontrola stavu stromů v parkové části.

V rámci této kontroly a následné realizace nutno především na celé ploše areálu průběžně odstraňovat suché stromy a keře, včetně odstranění starých zbytků nebo nově spadlých částí koruny a větví síly nad 5 cm (tedy provedení celkového úklidu plochy).

V této části je také nutné vyčištění plochy od prázdných lahví, zbytků igelitů a jiných odpadků, hojně se v této části povalujících.

Finálním bodem by měla být realizace nutných bezpečnostních, zdravotních a udržovacích zásahů v korunách starých stromů.

07.2 KONTROLA STAVU STROMŮ V LESNÍ ČÁSTI, ÚKLID PLOCHY

Podobné zásady jako pro parkovou část platí pro kontrolu a udržování vzhledu v lesní části.

V rámci těchto kontrol a zásahů nutno především na celé ploše areálu průběžně odstraňovat suché stromy a keře, včetně odstranění starých zbytků nebo nově spadlých částí koruny a větví síly nad 5 cm (tedy provedení celkového úklidu plochy).

Výjimka: při realizaci zásahů podle předchozího odstavce nutno v lesní části ponechat stojící torza kmenů listnatých stromů průměru nad cca 30 cm a cca 5 – 7 kusů ležících listnatých kmenů jako živné prostředí pro podpoření rozvoje entomofauny (brouci, motýli, hmyz), torza jehličnanů (smrk, borovice) nutno bez výjimky odstraňovat.

Obr. 12 : Torzo buku v lesní části.
foto 27. 2. 2020

07.3 KOSENÍ TRAVNATÝCH PLOCH

Do zásahů trvalého charakteru je možno řadit též pravidelné kosení travnatých ploch, částečně i za rybníky v jižní části lokality, s odvozem posečené hmoty mimo kosené plochy

POZOR při sečení trávy na loučce mezi jeskyní a vodopádem: v každém případě nutno šetřit plochy porostlé brčálem menším (barvínkem – *Vinca minor*), který patří mezi významné rostliny tohoto parku a jehož rozšíření – zvláště na svahu v závěru loučky – nutno vítat a podporovat.

07.4 ÚDRŽBA HLAVNÍCH (PROMENÁDNÍCH) CEST

Pro celkový vzhled parku je důležitý nejen jeho vzhled, ale také jeho snadná průchodnost. Týká se to především dvou hlavních promenádních cest

- cesta mezi parkovou a lesní částí od zámku k zadní brance
- cesta od zámku parkovou částí k Černé bráně a bývalé střelnici.

Tyto cesty by měly být v každém případě průchozí a upravené.

07.5 KONTROLA PLOCHY KŘÍDLATKY JAPONSKÉ

Do zásahů trvalého charakteru patří také soustavná kontrola plochy s výskytem křídlatky japonské (*Reynoutria japonica*) v minulosti u rybníka. V této souvislosti nutno provádět i kontroly širšího okolí a nekosených ploch pro zamezení případného rozšíření této nebezpečné expanzivní rostliny. Nalezené vyrostlé jedince nutno neprodleně likvidovat (kosení, později postřik).

07.6 LIKVIDACE LISTÍ S KLÍNĚNKOU JÍROVCOVOU

Do zásahů trvalého charakteru patří i boj s kalamitním škůdcem jírovců – klíněnkou jírovcovou (*Cameraria ohridella*). Listí z jírovců je nutné průběžně hrabat a mimo plochu parku pálit.

07.7 UDRŽOVÁNÍ ODSTUPU KEŘŮ OD OHRADNÍ ZDI

Pro zajištění odpovídající péče o severozápadní a severní část ohradní zdi je nutné udržovat přiměřený odstup keřů a stromů od této zdi.

Poslední úprava byla provedena v roce 2016, stav po zásahu ukazuje přiložené foto.

Foto 13 : Odkácení keřů od severozápadní zdi
foto 11. 10. 2016

08. ZÁSAHY ESTETICKÉHO CHARAKTERU

08.1 ÚDRŽBA SÍTĚ CESTIČEK V LESNÍ ČÁSTI

Především v lesní části parku byla vybudována a v terénu je dosud patrná důmyslná síť cest a cestiček. V roce 2003 byla část této bývalé promenádní sítě v prostoru lesní části parku obnovena a upravena. Jeden zásah má sice svůj význam, postupem doby se však stav těchto komunikací vrací do původní, tedy zarostlé podoby.

Je velká škoda nechat tyto stezky opětně devastovat napadaným listím, větvemi a sesuvy půdy horních hran, protože pak svou obtížnou průchodností nebo dokonce neprůchodností ztrácejí promenádní, osvěžující a uklidňující význam.

Jako základní princip údržby je v tomto případě navrženo odstranění listí a větví, napadených na cestičky s případnou opravou drobných sesuvů. Tuto akci možno realizovat i jinými prostředky, než zadáním firmě, především provedením vlastními pracovníky ústavu nebo v rámci pracovní terapie.

08.2 PÉČE O UMĚLÝ VODOPÁD

Umělý vodopád patří mezi zvláštnosti šebetovského parku a nutno zdůraznit, že je to zvláštnost naprosto ojedinělá.

V rámci alespoň minimální údržby je nutné pravidelné odstraňování náletových keřů a stromů v bazénku pod vodopádem a odstraňování naprosto nežádoucích náletů v prostoru vodopádu. I když bude vodopád s bazénkem prázdný, nebude celek působit tak smutně a zchátrale.

Pozornost je také nutné věnovat stromům kolem vodopádu a nad ním a stromy havarijně neprodleně odstraňovat.

POZOR : při kosení travního porostu v blízkosti vodopádu a při těžebních pracích nutno v každém případě šetřit plochy porostlé brčálem menším (barvínkem – *Vinca minor*), který patří mezi významné rostliny tohoto parku a jehož rozšíření na této loučce je nutno vítat a podporovat !

Foto 14 : Umělý vodopád
foto 27. 02. 2020

08.3 ÚPRAVA A UDRŽOVÁNÍ VÝHLEDU Z CHATY TYROLKA

Také chata Tyrolka patří mezi ojedinělé zvláštnosti šebetovského parku. O jejím možném havarijním stavu jsme již hovořili v kap. 05.2 na str. 9 – 11.

V rámci zásahů estetického charakteru bychom chtěli zmínit pravidelné odkácení (nebo alespoň úpravu) stromů na výhledu z terasy chaty

08.4 ÚDRŽBA MOSTKŮ PŘES POTŮČEK A NA OSTRŮVEK

Rybníky a s nimi spojené potůčky patří k šebetovskému parku naprosto neodmyslitelně.

Je proto nasnadě, že mostky a přechody přes potůčky by měly být v dobrém stavu a je potřeba je v tomto dobrém stavu udržovat.

Jedná se o dva mostky :

- u horního rybníka mostek pro příchod na ostrůvek
- pod hrází prostředního rybníka mostek pro přechod potůčku.

08.5 ÚDRŽBA KRMELCE A OKOLÍ

V parku se pravidelně pohybují čtyři kusy srnčího.

Když už je v parku srnčí a k tomu příslušný krmelec, je vhodné také o stav tohoto krmelce pečovat. Je proto nutné po zimě celé zařízení vyčistit včetně blízkého okolí a zařízení i okolí desinfikovat, dále je nutné zajistit pro zvěř dobytčí sůl a tuto umístit do vhodného lizu, do korýtko dávat jadrné krmivo (např. kaštiny) apod.

08.6 MUZEUM CIHEL ŠEBETOVSKÉ CIHELNY

Na několika místech v parku lze ještě nalézt cihly označené velkými písmeny HS. Znamenají zkratku Herrschaft Schebetau (= panství Šebetov) a jsou to výrobky dnes již neexistující panské cihelny šebetovského velkostatku.

Jako vzpomínku na tuto dnes již zaniklou výrobu navrhuji několik těchto cihel umístit ve vhodném suchém prostoru a tak zachovat pro poučení dalších generací. Je možné, že by o tyto cihly projevil zájem i Obecní úřad v Šebetově.

Obr. 15 : Cihla signovaná HS – výrobek šebetovské cihelny
foto 17. 3. 2022

09. FOTOGRAFIE V TEXTU

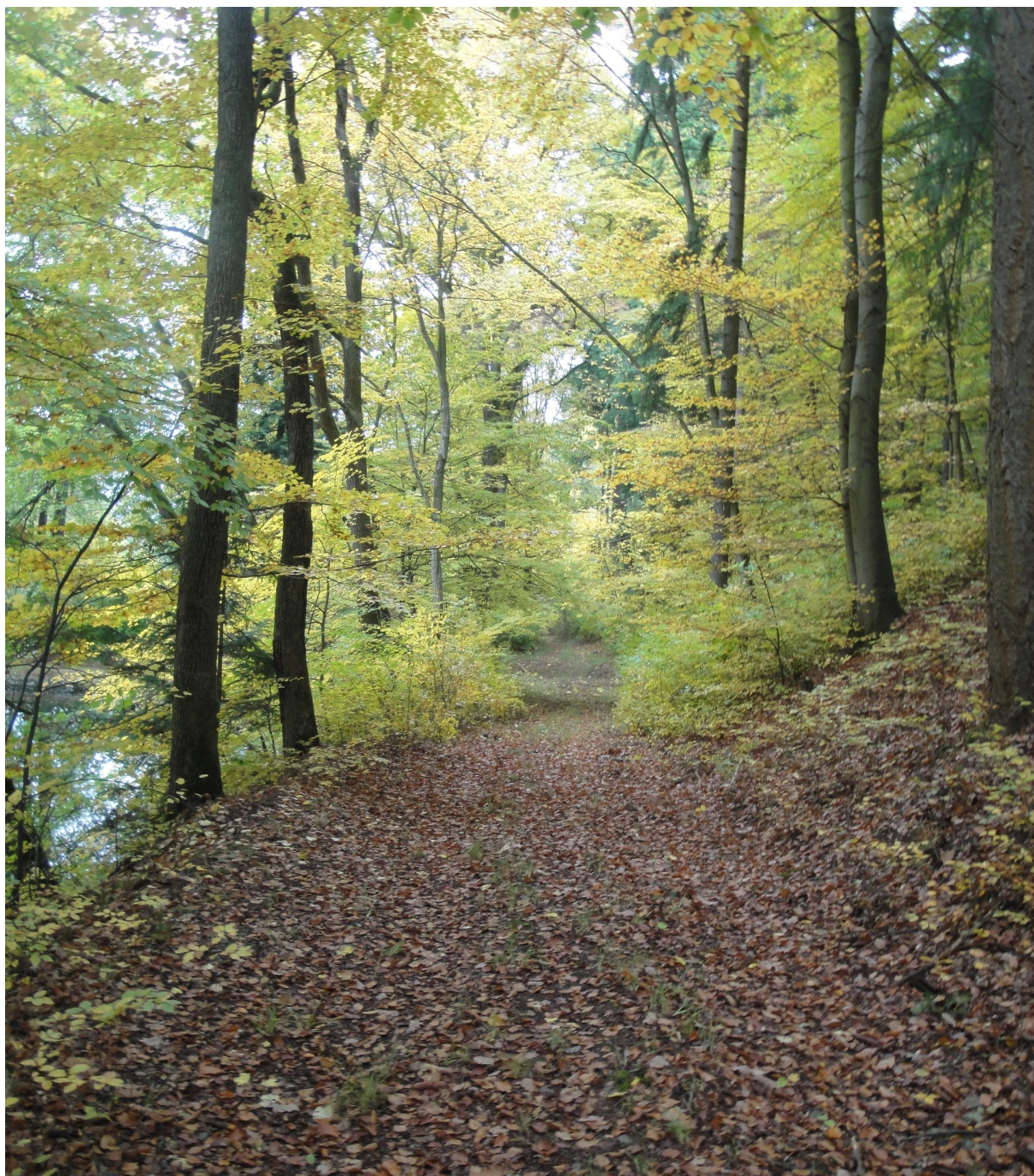
- O 01 : Pohled z promenádní cesty na dolní rybník a zámek
foto 25. 11. 2019 titulní strana
- O 02 : Sociální služby Šebetov – fyzickogeografická mapa areálu, přehled zajímavostí v parku
..... str. 03
- O 03 : Zalesnění lokalita č. 1
foto 22. 7. 2006 str. 06
- O 04 : Zalesnění lokalita č. 3
foto 20. 5. 2006 str. 06
- O 05 : Zalesnění lokalita č. 2
foto 10. 7. 2006 str. 06
- O 06 : Rozmístění probírkových plošek v lesní části v roce 2016
..... str. 07
- O 07 : Probírková ploška č. 2 – stav po zásahu
foto 11. 10. 2016 str. 07
- O 08 : Chata Tyrolka s vyznačením destrukčních prvků
foto 25. 11. 2019 str. 10
- O 09 : Porost křídlatky japonské (*Reynoutria japonica*), lokalita č. 2
foto 17. 3. 2022 str. 11
- O 10 : Habrová stěna na hrázi dolního rybníka
foto 2. 8. 2016 str. 12
- O 11 : Náletová mlazina v proředěné části lesního porostu
foto 11. 10. 2016 str. 13
- O 12 : Torzo buku v lesní části
foto 27. 2. 2020 str. 14
- O 13 : Odkácení keřů od severozápadní ohradní zdi
foto 11. 10. 2016 str. 15
- O 14 : Umělý vodopád
foto 27. 2. 2020 str. 16
- O 15 : Cihla signovaná HS, výrobek šebetovské cihelny
foto 17. 3. 2022 str. 17
- O 16 : Promenádní cesta mezi parkovou a lesní částí
foto 21. 10. 201 str. 19

10. ZÁVĚR

Současný stav šebetovského zámeckého parku je alarmující a nutí k zamyšlení, minimálně k vypracování komplexního projektu regenerace tohoto krásného parku.

Vypracování projektu samozřejmě sice napoví, ale mnoho neřeší, nejdůležitější je pak tento projekt postupně naplňovat.

**Jen tak bude možno tento zajímavý kout přírody
na rozhraní Boskovické brázdy – Malé Hané a Dražanské vrchoviny
zachovat krásný i pro budoucí pokolení.**

PŘÍLOHA Č. 1**TĚŽBA HAVARIJNÍ**

poř. číslo	dřevina	obvod cm	rámcový popis lokace	stav	Ø cm	
------------	---------	----------	----------------------	------	------	--

Parková část : při průzkumu dne 10. března t.r. bylo v parkové části jako havarijních označeno 8 kusů, u 1 kusu bylo navrženo odstranění silné větve:

Mezi dolním rybníkem a ohradní zdi						
01	TP		silný jedinec	odstranit ulomenou větev NEBEZPEČÍ PÁDU NA CESTU		
02	SM		u oplocení, nahnutý nad oplocenou plochu	NEBEZPEČÍ ZNIČENÍ PLOTU, PÁD NA OPLOCENOU PLOCHU		
Od Černé brány ke střelnici						
			větve zasahující přes zeď na elektrické vedení a silnici	NEBEZPEČÍ PÁDU VĚTVÍ NA CESTU – PRŮBĚŽNĚ SLEDOVAT		
03	LP	261	mezi cestou a prostředním rybníkem	nahnutý nad cestu a ohradní zeď, koruna proschlá NEBEZPEČÍ PÁDU NA CESTU A OHRADNÍ ZEĎ		
04	JV	341	u prostředního rybníka	dvoják, nahnutý nad cestu a ohradní zeď, proschlý NEBEZPEČÍ PÁDU NA CESTU A OHRADNÍ ZEĎ		
05	TP	92	u cesty	nahnutý nad cestu a ohradní zeď, proschlý NEBEZPEČÍ PÁDU NA CESTU A OHRADNÍ ZEĎ		
Od střelnice podél ohradní zdi k zadní brance						
06	LP	223	u ohradní zdi	dvoják, nahnutý nad ohradní zeď, známky schnutí NEBEZPEČÍ PÁDU NA OHRADNÍ ZEĎ A NA LESNÍ KOMUNIKACI		
07	LP	180	u ohradní zdi	nahnutý nad ohradní zeď, koruna suchá NEBEZPEČÍ PÁDU NA OHRADNÍ ZEĎ A NA LESNÍ KOMUNIKACI		
08	LP	148	u ohradní zdi	nahnutý nad ohradní zeď suchý NEBEZPEČÍ PÁDU NA OHRADNÍ ZEĎ A NA LESNÍ KOMUNIKACI		
09	LP	160	v rohu u ohradní zdi a zadní branky	koruna suchá NEBEZPEČÍ PÁDU NA OHRADNÍ ZEĎ A NA LESNÍ KOMUNIKACI		

Lesní část : v lesní části byly ve dnech 10. a 17 března t.r. označeny jako havarijní 2 stromy:

Mezi pavilonkem a bazénem						
09	TP	122	stojící část dvojáku, druhý kmen dvojáku se odlomil a spadl na louku – odstranit!	nahnutý nad komunikační plochu a bazén NEBEZPEČÍ PÁDU		
Nad vodopádem						
11	TP	382	silný jedinec	suchý NEBEZPEČÍ PÁDU NA CESTIČKU A VODOPÁD		

PŘÍLOHA Č. 2**TĚŽBA KALAMITNÍ A NAHODILÁ**

poř. číslo	dřevina	obvod cm	rámcový popis lokace	stav	Ø cm	
------------	---------	----------	----------------------	------	------	--

Parková část : při průzkumu dne 10. března t.r. byly v parkové části v rámci kalamitní a nahodilé těžby označeny 4 stromy:

Mokřinka nad dolním rybníkem						
12	OL		vyvrácená	vyvrácený dvoják		
Mezi cestou a horním rybníkem						
13	OL	120	nahnutá nad rybník	proschlá koruna, částečně odpadáná kůra		
Hráz prostředního rybníka						
14	HB	185	na hrázi	silně proschlý, odpadáná kůra		
15	SM	137	vývrat pod hrází	vývrat		

Lesní část :**2019 :**

Poslední detailní soupis nahodilé a kalamitní těžby v lesním porostu byl proveden v říjnu 2019, kdy při terénních pochůzkách bylo k těžbě vyznačeno celkem 246 kusů. Jako kalamitní byly vyznačovány především smrky, napadené kůrovcem lýkožroutem smrkovým (*Ips typographus*), dále borovice lesní (*Pinus sylvestris*) a habr obecný (*Carpinus betulus*), částečně též duby (*Quercus sp.*). K těžbě byly vyznačovány stromy vysloveně suché nebo jinak poškozené. Stromy se zjištěnými větvemi s víceméně zeleným jehličím nebo listy k těžbě vyznačeny nebyly, protože v době pochůzek, při množství vysloveně kalamitní a nahodilé těžby, nebylo žádoucí kvótu těžby těmito napůl živými – nebo napůl suchými – stromy zvyšovat.

I tak zůstal soupis pouze na papíře, vzhledem k masivnímu kácení těžby havarijní v části parkové v tomto roce nebyl k realizaci těžby nahodilé a kalamitní v prostoru lesoparku dostatek finančních prostředků, později již tato těžba z nejrůznějších důvodů provedena nebyla.

2022 :

Ve dnech 10. a 17. března t.r. byly v podniknuty dvě pochůzky s cílem vyznačit v lesní části další stromy, připadající v úvahu jako nahodilá a kalamitní těžba. Při pochůzkách bylo konstatováno velké množství stromů v současné době suchých, v roce 2019 označovaných jako polosuché a do původního soupisu tedy nezahrnutých.

Relativně dobře bylo možné sepsat a vyznačit stromy v úseku od severozápadní zdi jihovýchodním směrem zhruba do úrovně chaty Tyrolka, tedy v listnatém úseku. Zde byly jako těžba nahodilá a kalamitní nad rámce dřívějšího značení z roku 2019 vyznačeny celkem 52 kusy : AK = 1 ks, BK = 14 ks, BOR = 2 ks, DB = 10 ks, DGL = 1 ks, HB = 3 ks, JV = 1 ks, SM = 17 ks, TP = 3 ks.

V části jehličnaté byly jako suché nalezeny prakticky všechny smrky s množstvím suchých a vyvrácených listnáčů. Sepsat a vyznačit stromy, dnes označené jako nahodilá a kalamitní těžba, do původního soupisu v roce 2019 ale nezahrnuté, je však naprosto nereálné. V této části nebyly tedy tyto stromy označeny.

Jako kalamitní a nahodilá těžba lze tedy v lesní části označit bez rozdílu dřeviny všechny stromy suché, zlomené, vyvrácené nebo silně nahnuté. Jejich přesný počet nelze pro jejich velké množství vyčíslit.